

ATVAIZDO NEVIZUALUMO KLAUSIMU: TAKTILINIS ATVAIZDAS

Diana Raudonienė

VILNIAUS DAILĖS AKADEMIJA

Maironio g. 6, LT-01124 Vilnius

diana.raudoniene@gmail.com

Straipsnyje nagrinėjama vaizdavimo taktiliniuose atvaizduose problema, siekiant atsakyti į klausimą, kas, be liečiamų žymių, šiuose atvaizduose priklauso lytėjimui. Siekiama išsiaiškinti, kaip skirtingi lytėjimo jausmų jutimai, tarp jų – taktiliniai, yra įtraukiami į atvaizdų kūrimo ir suvokimo nematymo sąlygomis procesus.

REIKŠMINIAI ŽODŽIAI: taktilinis atvaizdas, aklasis piešėjas, suvokimas nematymo sąlygomis.

Piešiančių aklųjų pavyzdžiai¹ bei palyginti sena atvaizdų, skirtų suvokimui lytėjimu, kūrimo istorija² skatina kelti klausimą: ką gebėjimas be regos suvokti bei kurti atvaizdą sako apie pastarojo *nevizualumą*? Atvaizdų, kurių suvokimui nėra reikalinga regos jausmų, kūrimo praktika šalia įprastų, t. y. suvokiamų rega, leidžia iš-

skirti atskirą atvaizdų grupę, kuri, siekiant pabrėžti jos kitiškumą, įvardijama kaip *taktilinių* atvaizdų grupė³. Jei atvaizdą traktuosime kaip tam tikros rūšies žymių konfigūraciją plokštumoje, regos keitimas lyta aklumo situacijoje šiuo atveju yra gana įprastas dalykas (šachmatų, kuriais žaidžia aklieji, lenta yra panašios konfigūracijos pavyzdys), tačiau turint galvoje žymių atvaizduose funkciją, kyla klausimas, ar taktilinių atvaizdų atveju neužginčijama daugiau nei tai, kad jų suvokimui ir kūrimui yra būtinas regėjimas, regos jausmų?

Autorių, kuriuos domina šis klausimas, tarpe išsiskiria nuomonės apie tai, kiek pagrįstai taktilinius at-

- 1 Tai pirmiausia aklieji, žinomi dėl savo kūrybinės veiklos. Tarp jų: Sargy Mannas (g. 1937), D. Britanijoje gyvenantis tapytojas (visiškai regėjimo neteko būdamas 68-erių), Esrefas Armaganas (g. 1953), aklas nuo gimimo dailininkas, gyvenantis Turkijoje, Larisa Pavlova (g. 1973), Rusijos Federacijoje gyvenanti dailininkė (regėjimo neteko 8-erių). Be aktyviai kuriančių dailininkų, yra aklųjų, praktikuojančių piešimą kaip laisvalaikio užsiėmimą. Pavienius konkrečius atvejus yra nagrinėjęs Johnas M. Kennedy: John M. Kennedy, „Drawings by Gaia, a blind girl“, in: *Perception*, 2003, Nr. 32, p. 321–340; John M. Kennedy, Igor Juricevic, „Haptics and projection: drawings by Tracy, a blind adult“, in: *Perception*, 2003, Nr. 32, p. 1059–1071; kt.
- 2 Atvaizdų, skirtų aklam suvokėjui, kūrimo istorija glaudžiai susijusi su organizuotu aklųjų švietimo, kurio pradžia laikoma 1784 m., istorija. Grafiniai atvaizdai, pritaikyti suvokimui lytėjimu, pirmiausia buvo naudojami edukaciniais tikslais: buvo spausdinami žemėlapiai, leidžiami iliustruoti vadovėliai ir laisvalaikio skaitymui skirtos knygos.

- 3 Suvokimui lytėjimu skirti atvaizdai kai kurių autorių vadinami *haptiniais* atvaizdais (pvz., John M. Kennedy, Juan Bai, „Haptic pictures: Fit judgements predict identification, recognition memory, and confidence“, in: *Perception*, 2002, Nr. 31, p. 1013–1026). Šiuo atveju abu įvardijimai žymi tą patį – atvaizdą, skirtą suvokti lytėjimu arba sukurtą vadovaujantis tik lytėjimo jausmą. Įvardijimo skirtumas yra atsiradęs dėl nenusistovėjusio susitarimo, kurį lytėjimo jutimą laikyti „svarbesniu“ šių atvaizdų suvokimo ir kūrimo procese, o ne dėl skirtingų suvokimo strategijų, ar tuo labiau dėl pačiuose atvaizduose esančių skirtumų.

- Jonas Hans, „The Nobility of Sight“, in: *Philosophy and Phenomenological Research*, 1954, t. 14, Nr. 4, p. 507–519.
- Kaffemanas Romanas, *Jutimo psichologija: Mokomoji knyga*, Šiaulių universiteto leidykla, 2002.
- Kulvicki John V., *On Images: Their structure and content*, Oxford University Press, 2006.
- Marinetti Filippo Tommaso, „Il Tattilismo“, in: *Futurismo Italiano*, [interaktyvus], [žiūrėta 2010-09-15], <http://www.futurismo.altervista.org/manifesti/tattilismo.htm>.
- Marinetti Filippo Tommaso, „The Manifesto of Tactilism“ (Read at the Theatre de l’Oeuvre (Paris), the World Exposition of Modern Art (Geneva), and published in *Comoedia* in January 1921), in: *Tactilism*, [interaktyvus], [žiūrėta 2010-09-14], http://www.peripheralfocus.net/poems-told-by-touch/manifesto_of_tactilism.html.
- Millar Susanna, „A Reverse Lag in the Recognition and Production of Tactual Drawings: Theoretical Implications for Haptic Coding“, in: *The Psychology of Touch*, red. Morton A. Heller, William Schiff, Hillsdale, Hove, London: Lawrence Erlbaum Associates, 1991.
- Nicolaides Kimon, *The Natural Way to Draw: A Working Plan for Art Study*, Boston: Houghton Mifflin Company, (1941) 1969.
- Restelli Beba, „Bruno Munari, la polisensorialità e i bambini“, in: *Libri Tattili Illustrati*, [interaktyvus], 2010-03-17, [žiūrėta 2010-09-16], http://www.libritattili.prociechi.it/lt/index.php?module=pagemaster&PAGE_user_op=view_page&PAGE_id=117&MMN_position=127:127.
- Révész Geza, *Psychology and Art of the Blind*, London: Longmans, Green and Co, 1950.
- Tassinari Valeria, „Con gli occhi di Munari“, in: *Bruno Munari: Guardiamoci negli occhi*, [interaktyvus], [žiūrėta 2010-09-16], <http://www.fondazioneferrero.it/EVE/MUNARI/munari.htm>.
- Touch, Representation and Blindness*, red. Morton A. Heller, Oxford University Press, 2000.
- Wheeler Raymond Holder, Cutsforth Thomas D., „The Synaesthesia of a Blind Subject with Comparative Data from an Asynaesthetic Blind Subject“, in: *University of Oregon Publication*, 1922, t. 1, Nr. 10, p. 1–104.
- Willats John, *Art and Representation: New Principles in the Analysis of Pictures*, Princeton University Press, 1997.
- Zeki Semir, „The incredible Sargy Mann and the amazing powers of the brain“, in: Prof Zeki’s musings, [interaktyvus], 2008-05-28, [žiūrėta 2011-01-16], <http://profzeki.blogspot.com/2008/05/amazing-sargy-mann-and-amazing-powers.html>.

ON NONVISUALITY OF AN IMAGE: TACTILE IMAGE

Diana Raudonienė

KEYWORDS: tactile image, blind drawing, perception without sight.

SUMMARY

The article explores the problem of depiction in tactile images, aiming to find out what else, besides touchable marks, belongs to the sense of touch. When the depiction is tied intrinsically to the sight, the creation and perception of tactile images remains outside any academic discourse. Still, examples of blind artists and the considerably old history of images for the blind testifies to the ability to create and comprehend images without sight, and also casts doubts on a purely visual origin of images. This practice of creating images that do not require sight to comprehend them, alongside the creation of regular, i.e. perceived by sight, images, allows us to separate a group of images, defined as a group of *tactile* images. Considering the role of touch while creating and perceiving images, when touch operates without sight, the question of the *nonvisuality* of the image turns to explore what else, besides touchable marks, belongs to the touch in tactile images. The answer to this question is sought using examples of creative practice incorporating the different kinds of touch perception. Analysing the examples, it emerges that “pure” tactile feeling (i.e. those that convey only the qualities perceived by touch) are impossible to include into the creation of drawings. Drawings depict features of the objects that are perceived by touch (which in this case adds other feelings next to tactile feel, and so creates complex touch sensations) and sight, so these images can be considered both visual and tactile.